

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและปัญหา

การนำเสนอตัวเลขกำไรของบริษัท โดยวัตถุประสงค์เพื่อแสดงผลประกอบการในทิศทางที่ต้องการเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจยาวนาน เริ่มจากกระแสความเชื่อว่าการตกแต่งกำไรสุทธิให้ผิดจากข้อเท็จจริงเพื่อผลประโยชน์ของผู้บริหาร นักวิชาการได้พยายามแสดงหลักฐานของการตกแต่งกำไร โดยใช้ความรู้จากทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) เพื่อระบุสถานการณ์ที่ผู้บริหารมีแรงจูงใจที่จะตกแต่งกำไร และศึกษาเครื่องมือที่ผู้บริหารสามารถนำมาใช้ในการตกแต่งกำไร จนนำไปสู่ข้อสรุปว่าการตกแต่งกำไรในงบการเงิน เพื่อประโยชน์ที่แตกต่างกัน เช่น เพื่อเพิ่มโบนัสประจำปีของผู้บริหาร หรือกรณีการล้มละลายของบริษัทขนาดใหญ่ในสหรัฐอเมริกา เช่น Enron และ Worldcom อันเนื่องมาจากการบิดเบือนผลประกอบการที่แท้จริงของบริษัทผ่านตัวเลขในงบการเงิน ยิ่งกระตุ้นให้สังคมตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการตกแต่งตัวเลขกำไรอย่างไม่สุจริตและความสำคัญของการตรวจสอบเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลเสียหายต่อผู้เกี่ยวข้อง (วรรณิ เตโชโยธิน และอรจิรา ปัญจะเทวคุปต์, 2549)

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีให้สอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ซึ่งมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศได้เปิดทางเลือกในการปฏิบัติทางการบัญชีไว้มากมาย ซึ่งการแสดงผลตัวเลขในงบการเงินภายใต้มาตรฐานการบัญชีของไทย ก็เปิดโอกาสให้บริษัทสามารถนำวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่แตกต่างกันมาใช้ได้ตามความเหมาะสมตามสภาพธุรกิจด้วยเช่นกัน ซึ่งการเปิดโอกาสดังกล่าวจะเป็นเรื่องที่เหมาะสมผลแต่ในทางปฏิบัติแล้ว บริษัทสามารถนำวิธีการบัญชีที่เปิดโอกาสให้เลือกปฏิบัติได้ทำให้ตัวเลขในงบการเงินของแต่ละบริษัทมีคุณภาพไม่เท่ากันซึ่งทางเลือกเหล่านั้นจะเป็นช่องทางในการตกแต่งตัวเลขทางบัญชีของบริษัทได้

การวิจัยเกี่ยวกับการตกแต่งกำไรในงบการเงินกระทำกันมาเป็นระยะเวลานาน ในช่วงแรกเป็นการศึกษาถึงการตกแต่งกำไรโดยวิธีที่ชัดเจน เช่น การเปลี่ยนนโยบายทางบัญชี แต่การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีนั้นผู้บริหารต้องทำการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ซึ่งทำให้นักลงทุนสามารถรับรู้ถึงกำไรที่แท้จริงได้ จึงทำให้ผู้บริหารจงใจบิดเบือนผลประกอบการหันมาใช้วิธีที่แนบเนียนกว่า เช่น การตั้งค่าประมาณหนี้สงสัยจะสูญที่คาดว่าจะเกิดขึ้น มาบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายในงวดเพื่อความต้องการของผู้บริหารที่จะทำการบริหารกำไรเพื่อให้

เกิดผลกระทบต่อความสามารถในการบริหารงานของตนเองน้อยที่สุด เมื่อรายงานฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของบริษัทได้เปิดเผยต่อสาธารณชน

ในบางงวดการดำเนินงาน ผู้บริหารของบริษัทไม่สามารถนำพาบริษัทไปยังเป้าหมายที่วางไว้ได้ ทำให้เกิดผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อผู้บริหาร ทำให้ผู้ถือหุ้นไม่พอใจต่อผลตอบแทนที่ได้รับ ซึ่งการเกิดผลกระทบดังกล่าวทำให้ผู้บริหารเกิดแรงจูงใจให้แสดงตัวเลขกำไรที่ผู้บริหารคิดว่าตนเองหรือบริษัทจะได้ประโยชน์สูงสุดโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่แท้จริงของบริษัท อีกทั้งยังมีปัจจัยที่เกี่ยวกับผลตอบแทนแก่ผู้บริหารเกี่ยวกับผลดำเนินงานของงวดนั้น ๆ จริง เป็นเหตุให้ผู้บริหารเปลี่ยนแปลงตัวเลขกำไรให้ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริงเพื่อเพิ่มผลตอบแทนให้กับตนเอง

การรับรู้ค่าใช้จ่ายจำนวนมหาศาลในงวดเดียว โดยการรับรู้ค่าใช้จ่ายผ่านทางบัญชีวัดมูลค่า โดยการบันทึกบัญชีหนี้สงสัยจะสูญและค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญซึ่งคำนวณอัตราลูกหนี้ผิดชำระที่สูงเกินจริงเพื่อให้เกิดค่าใช้จ่ายจำนวนมากและในงวดถัด ๆ ไปทำให้ผลประกอบการจะสูงกว่าที่ผ่านมา

อีกทั้งสถาบันการเงินและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในระบบเศรษฐกิจ เพราะถือเป็นแหล่งเงินทุนของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีบทบาทมาก ไม่ว่าจะเป็นการระดมเงินทุน การปล่อยสินเชื่อ การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ โดยอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทยและตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แต่ก็สามารถบริหารงานในส่วนของการและนโยบายได้อย่างอิสระ และยังเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแล้วจึงทำให้ผลประกอบการจัดอยู่ในความสนใจของนักลงทุนเป็นจำนวนมาก เช่น กลุ่มนักลงทุนภายในและต่างประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย คณะกรรมการกำกับและควบคุมตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เจ้าหน้าที่และลูกหนี้ ดังนั้นการที่สถาบันการเงินและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์จะสามารถดำรงเสถียรภาพของตนเองได้เป็นที่น่าเชื่อถือของผู้เกี่ยวข้องนั้น จำเป็นจะต้องมีผลประกอบการที่ดี ซึ่งไม่เพียงแสดงถึงความมั่นคงของตัวองค์กรเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย จึงเป็นสาเหตุให้ผู้บริหารของธนาคารต้องบริหารกำไรเพื่อให้เป็นที่พอใจต่อนักลงทุนได้มองเห็นกำไรในอนาคตและรักษาภาพพจน์ของกิจการ

กำไรที่มีคุณภาพเกิดจากการเลือกแนวทางในการรับรู้รายการตั้งประมาณการ การใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารในการกำหนดช่วงเวลาของการเกิดค่าใช้จ่ายในการจัดทำรายงานตัวเลขกำไร เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้รายงานการเงิน เช่น การตั้งประมาณการหนี้สงสัยจะสูญให้สูงขึ้นเมื่อมีกำไรมากเกินไปและมีการโอนกลับประมาณหนี้สงสัยจะสูญเมื่อผลกำไรน้อย

เกินไป จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวเป็นเหตุทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงการเปลี่ยกำไร โดยผ่านรายการการตั้งค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญ ของสถาบันการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางแก่นักลงทุนในการเพิ่มความระมัดระวังในการวิเคราะห์งบการเงิน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

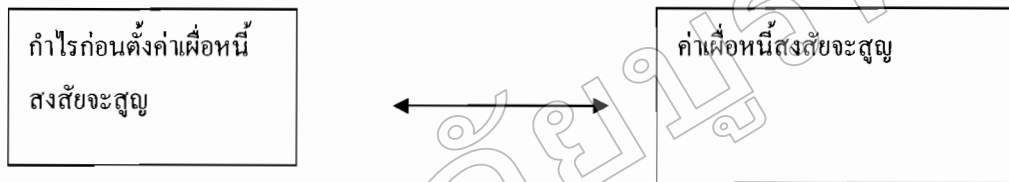
แนวคิดคุณภาพกำไรเกิดจากความสัมพันธ์ของความแตกต่างระหว่างกำไรสุทธิกับความ เป็นจริงทางเศรษฐกิจ กำไรที่มีคุณภาพสูงจะสะท้อนถึงเหตุการณ์ในอดีตและศักยภาพของ กำไรในอนาคต แม้ว่าการประเมินความเป็นจริงทางเศรษฐกิจที่โอนเอียงไปตามดุลยพินิจของ ผู้วิเคราะห์แต่ละราย ซึ่งนักลงทุนและเจ้าหนี้ต้องให้ความสนใจในการตัดสินใจเนื่องจากกำไรใน ปัจจุบันเป็นส่วนประกอบในการประมาณกำไรในอนาคต ซึ่งเป็นช่องทางในการตกแต่งตัวเลข ทางบัญชีได้ ประกอบกับการตกแต่งกำไรโดยใช้การประมาณการมีการกระทำกันมากในธุรกิจ ธนาคารเพื่อเป็นการจัดการกำไรและเพื่อแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับกำไรในอนาคตของกิจการ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมของผู้บริหาร ในการบริหารจัดการกำไร ของกิจการเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้โดยการกระทำกับกำไรของกิจการในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารนำมาใช้ในการบริหารกำไรจะเป็นลักษณะถ้ากิจการมีกำไรที่สูงขึ้น ผู้บริหารก็จะทำการตั้งสำรองหนี้สงสัยจะสูญเพิ่มตามไปด้วย แต่ในขณะเดียวกันถ้ากำไรของ กิจการลดลงผู้บริหารก็จะทำการโอนกลับหนี้สงสัยจะสูญหรือตั้งสำรองหนี้สงสัยจะสูญลดลง ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นหลักฐานสำหรับผู้ใช้งบการเงินนำไปใช้ในการ วิเคราะห์เพื่อช่วยในการตัดสินใจ

สมมติฐานของการวิจัย

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารกำลังได้รับความสนใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมากขึ้น เพราะ เป็นผู้มีความสำคัญในการกำกับดูแลการบริหารงานของบริษัทให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง เพื่อสร้างมูลค่าให้กับผู้ถือหุ้น รวมทั้งยังต้องมีความรับผิดชอบตามกฎหมายต่อภาระกระทำของบริษัทใน เรื่องต่าง ๆ เป็นอย่างมาก จากแนวคิดและเหตุผลในการกำหนดปัญหาและวัตถุประสงค์ดังกล่าวจึง เป็นที่มาของงานวิจัยฉบับนี้ โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยกำไร โดยผ่านรายการการตั้งค่าเพื่อ หนี้สงสัยจะสูญ โดยพิจารณาเฉพาะกลุ่มสถาบันการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจึงเป็น ที่มาของสมมติฐาน ดังนี้

H_1 : กำไรก่อนตั้งค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับการตั้งค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญ

กรอบแนวความคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการศึกษาการเปลี่ยนกำไร โดยผ่านรายการการตั้งค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญนั้น ในประเทศไทยยังไม่พบว่ามีผู้วิจัยในประเด็นนี้ ดังนั้นถ้าผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่นำมาศึกษา มีความสัมพันธ์กับการตกแต่งกำไรของผู้บริหาร ก็จะเป็นหลักฐานสนับสนุนงานวิจัยของต่างประเทศ ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แต่หากสถานการณ์ดังกล่าวไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของผู้บริหาร ก็แสดงว่ายังมีปัจจัยอื่นที่ผู้วิจัยยังไม่ได้นำมาศึกษา แต่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร ดังประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้เพื่อ

1. เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนให้มีการเพิ่มมาตรการหรือกฎระเบียบที่รัดกุมเกี่ยวกับทางเลือกในการปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการตั้งค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญที่นำมาใช้ในการตกแต่งกำไรให้กับผู้ใช้งบการเงิน
2. เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมของผู้บริหารถึงลักษณะในการเปลี่ยนกำไร โดยผ่านรายการการตั้งค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญ
3. เป็นประโยชน์ของผู้ใช้งบการเงินที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหนี้ ลูกหนี้ ผู้ถือหุ้น นักวิเคราะห์หน่วยงานราชการ เป็นต้น เพื่อเพิ่มความระมัดระวังในการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำข้อมูลทางการเงินไปใช้ประกอบการตัดสินใจและวางแผนเพื่อหามาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการตกแต่งกำไรและควรปรับปรุงตัวเลขเพื่อประเมินความยั่งยืนของกำไรที่จะเกิดขึ้นภายภาคหน้า

4. เป็นหลักฐานทางวิชาการให้แก่นักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้างานวิจัยเพิ่มเติมในเชิงลึก เช่น วิเคราะห์สาเหตุและวิธีการตกแต่งกำไรโดยผ่านรายการการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของผู้บริหารเพื่อให้กำไรเป็นไปตามต้องการ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลจากงบการเงินและหมายเหตุประกอบงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. ศึกษางบการเงินและหมายเหตุประกอบงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 – 2549
3. ศึกษาข้อมูลจากแบบรายงานประจำปีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยศึกษาแบบรายงานประจำปีของกลุ่มสถาบันการเงินถึงกฎเกณฑ์ที่มีการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. ไม่สามารถศึกษาข้อมูลของบริษัทที่อยู่นอกตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้
2. เหตุที่เลือกทดสอบข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2543 – 2549 เนื่องจากความพร้อมของข้อมูล กล่าวคือ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจะใช้ข้อมูลย้อนหลังเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงผลกำไรของกิจการ
3. มาตรฐานฉบับที่ 39 เกี่ยวกับการตั้งสำรองหนี้สงสัยจะสูญมาบังคับใช้ทำให้ในปี พ.ศ. 2549 อาจจะทำให้ค่าของการเปลี่ยนแปลงหนี้สงสัยจะสูญคลาดเคลื่อนได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

การตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ หมายถึง จำนวนเงินที่กันไว้สำหรับลูกหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บเงินไม่ได้ ถือเป็นบัญชีปรับมูลค่าเพื่อแสดงเป็นรายการหักจากบัญชีลูกหนี้ในงบการเงิน

การตกแต่งกำไร หมายถึง การปรับแต่งตัวเลขทางบัญชี โดยอาศัยช่องโหว่ของกฎเกณฑ์ทางบัญชีที่มีความยืดหยุ่นอยู่ในตัว

ขนาดของกิจการ หมายถึง ขนาดของกิจการที่พิจารณาจากยอดรวมของสินทรัพย์และแบ่งขนาดของกิจการจากค่ามัธยฐาน (Median)